

Katarzyna Bikowska
katarzyna.bikowska@uwm.edu.pl
Biblioteka Uniwersytecka
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Manga w bibliotece

Streszczenie: Autorka artykułu przedstawia zjawisko występowania mangi (japoński komiks) w bibliotece. Prezentuje specyfikę problemu mangi — umiejscowienia jej między sztuką elitarną a masową oraz związany z nią problem dostępności jej w bibliotekach. W artykule opisano sposoby klasyfikacji różnych form i treści wydawniczych związanych z mangą, oraz sposób funkcjonowania japońskiego komiksu w niektórych bibliotekach w Polsce i na świecie.

Abstract: *Manga at the library. The author of the article is describing the phenomenon of Manga (Japanese comic book) at the library. The specificity of the problem of Manga is presented here — like situating it between elite art and mass art, as well as dealing with the problem of Manga's availability at the libraries. The following article describes the ways of classifying different forms and publishing's contents associated with manga, together with functioning Japanese comic book at some libraries in Poland and in the world.*

Słowa kluczowe: komiksy, manga, Japonia, biblioteki

Wprowadzenie

Czy biblioteki polskie gromadzą mangi? Przyznam, że choć mamy początek 2012 roku, a pierwszą mangę *Czarodziejkę z Księżycą* wydano w Polsce piętnaście lat temu, udostępnianie japońskiego komiksu w bibliotekach nie jest zjawiskiem powszechnym. Jednak najistotniejszym problemem, przed którym staje czytelnik komiksu czy użytkownik biblioteki, są kontrowersje dotyczące przyporządkowania tej formy twórczości do sztuki czy kiczu, do kategorii literatury dla dzieci czy dla dorosłych? Gdzie jest miejsce komiksu, mangi w bibliotece?

Grono czytelników w Polsce, a w tym badaczy tematu, nadal nie jest zbyt wielkie. Publikacje rozpatrujące poznawcze, edukacyjne, aksjologiczne czy artystyczne wartości historii obrazkowych, wzbogacające wnętrze, pobudzające wyobraźnię, przynoszące ciekawe wiadomości o nieznanymi kulturach, dawnych obrzędach i zwyczajach, wciąż są raczej w bibliotekach efemerydami¹. *Słownik nowych gatunków i zjawisk literackich* bezceremonialnie klasyfikuje mangę jako komiks adresowany do dorosłego odbiorcy, przesycony erotyką i okrucieństwem², tym samym stawia ją na równi z niskiej wartości wytworem dla mas, wręcz kiczem. Podstawowym błędem popełnianym w ocenie mangi jest nieznanostwo i wyrwykowy odbiór kultury, z jakiej się wywodzi. Oczekiwania w stosunku do rysunków dla dorosłych starły się w naszej

¹ GAJEWSKA, G. Słowo-obraz-pamięć w labiryncie komiksu. *Biblioteka* 2008, nr 12, s. 115.

² POTRYKUS-WOŹNIAK, P. *Słownik nowych gatunków i zjawisk literackich*. Warszawa-Bielsko-Biała: Wydaw. Szkolne PWN, 2011, s. 142.

kulturze z silnie zakorzenionym w świadomości społecznej przeświadczeniem, że manga jest często po prostu „dziecięcą pornografią”³ lub antychrześcijańskim utworem, wnoszącym w naszą kulturę idee satanistyczne, okultyzm i elementy New Age — amulety, czarownice itp.⁴

Biblioteczne kłopoty z klasyfikacją

Zachwyt zachodniej krytyki nad mangą i traktowaniem jej jako sztuki pomógł Japończykom przetworzyć ten typ twórczości w element narodowej kultury, awansując mangowych rysowników do rangi artystów. Jednak oni sami wolą używać w stosunku do siebie określenia „graficzny nowelista, używający tekstu i obrazu”⁵. Obrazuje to, jak wielu sfer kultury dotyka manga: grafiki, literatury, rysunku i malarstwa, a także wierzeń i filozofii (Konfucjusz, szintoizm), historii i obyczajów. Dlatego też bibliotekarz opracowujący zbiory stoi często przed trudnym zadaniem sklasyfikowania nie tylko tomiku japońskiego komiksu, ale i kompendium na temat sztuki jego tworzenia czy monografii krytycznej.

Klasyfikacja potrzebna jest w bibliotece po to, aby łatwo można było znaleźć potrzebną pozycję. Najlepiej więc posługiwać się ustalonymi hasłami, określającymi treść dokumentu, do którego je wcześniej przyporządkowano. Dlatego warto zastanowić się, do jakich haseł przyporządkowano mangę i materiały z nią związane? W bibliotekach publicznych, w których znajdują się oddziały nastawione na młodszych czytelników, zbiory porządkowane są na półkach wg układu rzeczowego a w jego obrębie alfabetycznie. Podstawą porządkowania dokumentów są ich cechy treściowe. Mangi umieszcza się wówczas w następujących działach:

1. Komiksy, Literatura dla młodzieży (tomiki mang);
2. Rysunek, Poradniki, Grafika komputerowa (książki o nauce rysowania mang);
3. Literatura Popularna, Historia Literatury (monografie badawcze mang).

W bibliotekach akademickich, naukowych, najczęściej stosuje się system klasyfikacji dziesiętnej, która ma dziesięć głównych działów: 0 — ogólny, 1 filozofia, psychologia, 2 — religia, teologia, religioznawstwo, 3 — nauki społeczne, prawo i administracja, 4 — pusty, 5 — matematyka, nauki przyrodnicze, 6 — nauki stosowane, 7 — sztuka, rozrywki, sport, 8 — językoznawstwo, nauka o literaturze, literatura piękna, 9 — archeologia, prehistoria, geografia, biografie, historia. Działy te ulegają następnie bardziej szczegółowemu podziałowi. Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiętna (UKD) należy do często używanych systemów porządkujących zbiory biblioteczne na półkach w otwartym dostępie. Jest jednym z ważniejszych międzynarodowych standardów rzeczowego opracowania zbiorów. Dzięki UKD studenci i pracownicy naukowcy z całego świata mogą w ten sam sposób docierać do potrzebnej informacji.

³ GÓRSKI A. Manga atakuje. *Polityka* 1998, nr 15 (2136), s. 62-65; MATERNE, A. Manga japońska, jako przejaw zderzenia kultur. *Pedagogika Społeczna* 2007, nr 1, s. 100.

⁴ WIĘCZKOWSKA, M. Manga i anime. *Wychowawca* 2002, nr 7/8, s. 30-32.

⁵ LAM, P. E. Japan's Quest for »Soft Power«: Attraction and Limitation. *East Asia* 2007, nr 24, s. 353.

Jak można przypuszczać, tomiki i serie mang w bibliotekach naukowych umieszcza się na półce opatrzonej numerem działu 8., a dokładniej w poddziale: *Komiks — literatura masowa*, oznaczanym jako 82(091) — *Historia literatury powszechnej*, gdzie numer (091) jest poddziałem wspólnym dla opracowań historycznych, a 82 dotyczy nauki o literaturze. Poradniki rysowania mangi opatrzone są symbolem 74 — *Rysunek. Rzemiosło artystyczne*. Opracowania natury historycznej dotyczące tematu mang umiejscowione są często w tym samym dziale, a jeśli dodatkowo ich treść dotyczy drzeworytu czy grafiki, mogą znaleźć się w dziale 76 — *Grafika*.

W języku wyszukiwawczo-informacyjnym w katalogach komputerowych, które wykorzystują hasła przedmiotowe, czytelnik może skorzystać z następujących określeń: Manga — Techniki; Komiksy — historia — Japonia (JHPBN) lub:

- Mangi -- encyklopedie. |KABA|
- Mangi -- historia i krytyka. |KABA|
- Mangi -- historia i krytyka -- czasopisma. |KABA|
- Mangi -- historia i krytyka -- wydawnictwa ilustrowane. |KABA|
- Mangi -- katalogi wystaw. |KABA|
- Mangi -- techniki. |KABA|

Opracowania encyklopedyczne czy słownikowe mogą być także opatrzone hasłami:

- Filmy animowane — słowniki; |KABA|
- Komiksy — Japonia — słowniki; |KABA|
- Seriale TV — Japonia — słowniki. |KABA|

Monografie i opracowania naukowe mang określają hasła: Drzeworyt — Japonia |KABA| lub Karykatury i rysunki humorystyczne — Japonia |KABA|. Takie uszczegółowienie treści związanych z mangą ukazuje przede wszystkim to, jak jest różnorodna, a przez to trudna do jednoznacznego zaklasyfikowania.

Japoński komiks a biblioteki na świecie

W wielu bibliotekach w Stanach Zjednoczonych zbiera się mangi i ich animacje (anime), które są popularne wśród młodych ludzi. Kolekcje te są często źródłem inspiracji dla nowych propozycji wydarzeń bibliotecznych. Powstaje coraz więcej klubów mangi i anime w bibliotekach. Wiąże się to z projekcjami filmów anime albo kilku odcinków telewizyjnych programów „o” i „z” anime. Uczestnicy tych klubów dyskutują o przygodach mangowych bohaterów, rysują różne postacie i jedzą japońskie przekąski, takie jak Pocky (jedne z najpopularniejszych japońskich słodczy, które przypominają polskie paluszki w polewie czekoladowej). Innego typu wydarzeniem zainspirowanym mangą jest potocznie zwany „cosplay”. Aby w nim uczestniczyć, konieczne trzeba przebrać się za dowolnego bohatera mangi lub anime. Na spotkaniach przyznaje się nagrody „za wysiłek włożony w kompletowanie stroju, realistyczny portret postaci, kreatywność”⁶.

⁶ SNOWBALL, C., AUSTRALIA, P. Enticing teenagers into the library. *Library Review* 2008, nr 1, s. 26.

Badania czytelnictwa w Stanach Zjednoczonych wskazują, że liczba osób czytających stale spada, dodatkowo im starsi czytelnicy, tym czytają mniej. Dlatego biblioteki publiczne uznały za priorytet podtrzymanie tej formy umysłowej aktywności. Wykazano, że dziewięćdziesiąt trzy procent nastolatków w USA używa Internetu, a dziewięćdziesiąt procent nastolatków w wieku od dwunastu do siedemnastu lat „jest online”⁷. Ze względu na predyspozycje młodzieży do używania nowych technologii, amerykańskie biblioteki coraz częściej zakładają kluby książki *online*, w których ważnym elementem jest właśnie manga⁸. W literaturze przedmiotu zjawisko to określa się mianem Webcomics 2.0, czyli zorganizowanej interaktywnej społeczności wielbicieli komiksów, komunikujących się za pomocą mangowych stron WWW. Manga jest jedną z najbardziej dynamicznie rozwijających się odmian webcomicsu w Stanach Zjednoczonych⁹. Publikacja komiksowych pasków w wersji cyfrowej służy głównie ułatwieniu kontaktu wielbicielowi mangi z najnowszym numerem opisującej bohaterów ulubionej serii.

Nowozelandzka bibliotekarka Viv Smith postuluje używanie różnych technologii (Internet, lokalne radio i telewizja) do promowania mangowych spotkań. Okazuje się, że napoje i pizza są często nieodzowną częścią wydarzeń dla młodych ludzi organizowanych w bibliotece¹⁰.

Sandra Hughes-Hassell i Deniese E. Agosto zbadały skuteczność reklam w promowaniu komiksowych bibliotek przeznaczonych dla młodego czytelnika¹¹. Według amerykańskich badaczek plakaty i ulotki powinny być rozwieszane zarówno w samej bibliotece, jak i w miejscach, w których przebywają młodzi ludzie, czyli szkołach, centrach handlowych i sportowych.

Inny charakter mają biblioteki mangi będące częścią ośrodka naukowego lub kulturalnego związanego z Japonią. Przykładem biblioteki o bogatym zbiorze mang jest Japońskie Centrum Studiów w Australii. Kampus Monash University's Japanese Studies Centre w Clayton mieści bibliotekę mangi, która oferuje bogaty zbiór ponad siedmiu tysięcy japońskich komiksów i innych powiązanych tekstów, takich jak czasopisma, filmy i powieści. Biblioteka mangi w Clayton, założona w 2002 roku, jest pierwszym tego typu ośrodkiem w Australii, który studentom i pracownikom, a także lokalnej społeczności oferuje tak wartości edukacyjne, jak i walory rozrywkowe.

Jeszcze mocniejszą pozycję manga ma we Francji, gdzie komiks traktowany jest na równi z literaturą i należy do szkolnych lektur obowiązkowych, a rodzime historie Asterixa i Obelixa, stworzone przez René Gosciniego i Alberta Uderza, uważa się za

⁷ NATIONAL ENDOWMENT OF THE ART. *To Read or Not to Read: A Question of National Consequence*, Research Report 2007, nr 47, s. 6.

⁸ SCHARBER, C., MERLOSE, A., WURL, J. Online book clubs for preteens and teens. *Library Reviews* 2009, nr 3, s. 176-177.

⁹ HORTON, S. *Webcomics 2.0: An Insider's Guide to Writing, Drawing, and Promoting Your Own Webcomics*. Boston: Course Technology, 2008, s. 12, 46.

¹⁰ SNOWBALL, C., AUSTRALIA, P., dz. cyt., s. 28.

¹¹ HUGHES-HASELL, S., AGOSTO, D. E. Planning library services for inner-city teens: implications from research. *Public Libraries* 2006, nr, s. 57-63.

arcydzieło¹². We Francji istnieje ruch Nouvelle Manga zapoczątkowany przez Frédéricą Boileta, dążący do złączenia dojrzałej, wyszukanej mangi dnia codziennego z artystycznym stylem tradycyjnego francusko-belgijskiego komiksu.

Zdecydowanie najpoważniej mangi traktowane są w Japonii, gdzie cieszą się największą, w porównaniu z resztą globu, popularnością. Dowodzi tego fakt, iż rząd japoński uznał mangę za jedną ze sztuk. Czytają ją wszyscy i wszędzie tak, jak gazetę, czyli codziennie. Pod koniec lat dziewięćdziesiątych dwudziestego wieku sprzedaż komiksów w Kraju Kwitnącej Wiśni stanowiła w przybliżeniu czterdzieści procent ogólnej sprzedaży książek i czasopism. Wydano wówczas około dwustu sześćdziesięciu mangowych serii, a roczne nakłady mang wynosiły około półtora miliarda egzemplarzy¹³. Ekspansja japońskiego komiksu spowodowała, że stał się on symbolem kultury tego kraju, także poza jego granicami.

Szczególnym zainteresowaniem wśród czytelników mang cieszą się *Manga Kissa* (ang. *Manga Caffè*, kafejki internetowo-mangowe). Ten rodzaj publicznych czytelni, w których za opłatą można zapoznać się z wybranymi mangami, jest w Japonii bardzo często spotykany. Dlatego też nie dziwi nikogo, że w Kyoto Seika University w 1973 roku ruszył kurs rysunku komiksowego, który w 2000 roku przekształcił się w Katedrę Rysunku i Sztuki Komiksu na Wydziale Sztuki tego Uniwersytetu. Ponad trzydziestoletnie tradycje kształcenia w zakresie japońskiego komiksu oraz badania naukowe dotyczące mangi (Kyoto Seika University International Manga Research Center)¹⁴ zaowocowały powołaniem działającego w ramach Uniwersytetu Kyoto International Manga Museum, czyli Międzynarodowego Muzeum Mangi w Kioto. Zostało ono otwarte w 2006 roku (razem z nowo powstałym Wydziałem Mangi na KSU) jako pierwsze na świecie kompleksowe centrum kultury mangi. Posiada jedną z największych światowych kolekcji mang i wydawnictw pokrewnych (opracowań naukowych, filmów animowanych i fabularnych, gier, wydawnictw muzycznych itd.) składającą się z ponad trzystu tysięcy pozycji. Udostępniane tam wydawnictwa mangowe pochodzą z Japonii oraz innych krajów wydających tego typu komiksy. Dodatkowo można tam znaleźć komiksy z innych niż mangowa tradycji. W muzeum organizowane są także spotkania z autorami z różnych krajów, tworzącymi w stylach niemangowych, na przykład Moebiusem czy Morvanem.

¹² STASIŃSKA, A. Komiks — sztuka niedoceniona. *Tygiel Kulturalny* 2006, nr 7/8, s. 165.

¹³ KURC, B. Komiks. *Opowiadanie obrazem*. Łódź: Wydaw. Piątek Trzynastego, 2003, s. 78.

¹⁴ Research Reference Room. 1 VI 2011. *Kyoto Manga Museum* [on-line]. [Dostęp 01.02.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.kyotomm.jp/english/>.

1. Czytelnicy mang przed Międzynarodowym Muzeum Mangi w Kioto.
Źródło: Kyoto Travel Guide [on-line]. [Dostęp 01.07.2012]. Dostępny w World Wide Web:
http://www.kyoto.travel/kyoto_international_manga_muse.html.

Inną japońską biblioteką zaopatrzoną w równie okazałe zbiory jest Hiroshima City Manga Library (Miejska Biblioteka Mangi w Hiroszynie). W 2008 roku reklamowała się jako jedyna publiczna biblioteka, która specjalizuje się wyłącznie w zbiorach związanych z mangą. Władze miasta zapewniły fanom komiksu darmowy dostęp do mang, ich adaptacji filmowych i telewizyjnych, wyświetlanych tylko na terenie biblioteki. W celu skuteczniejszej promocji zbiorów odwiedzającym bibliotekę w Hiroszynie towarzyszy Mappy — maskotka biblioteki mangi. Najczęściej wypożyczone mangi w tej bibliotece są to *Nodame Cantabile*, *Nana*, *One Piece* oraz *20th Century Boys*. Ponadto można tu znaleźć opracowania naukowe z zakresu historii mangi i ich najwybitniejszych prekursorów (na przykład na temat Hokusaiego), czasopisma mangowe (na przykład *Jump Magazine* czy *Shonen Sunday*), przedmioty rzadkie, kolekcjonerskie (tj. autografy twórców mangi), gadżety, chińskie i światowe komiksy, katalogi ze światowych zjazdów fanów komiksu „Comic-Con” i wiele innych¹⁵.

Mimo wielkiej popularności mangi w Kraju Kwitnącej Wiśni wpisanie go w obszar zainteresowania bibliotek nastąpiło w zauważalnym stopniu dopiero na początku dwudziestego pierwszego wieku. Jednak idea czytania i udostępniania japońskiego komiksu właśnie w bibliotekach zdobywa coraz większą popularność na świecie, w tym także w Polsce.

¹⁵ The only public «Manga Library» in Japan exists in Hiroshima. *Gigamagazine.net* [on-line]. [Dostęp 03.02.2012]. Dostępny w World Wide Web: http://en.gigazine.net/news/20081107_manga_library/.

Polskie doświadczenia z mangą w bibliotekach

W Polsce nieprzerwanie pokutuje stereotyp komiksu jako rozrywki dla dzieci i młodzieży, porzucanej w dojrzałym wieku. Polskie tradycje tworzenia komiksów dla dorosłych czytelników nie wykreowały zbyt wielu dorosłych bohaterów, a tym samym utwierdzały wyobrażenia o komiksie jako utworze przeznaczonym dla dzieci i młodzieży. Jednak przełom dwudziestego i dwudziestego pierwszego wieku przyniósł zasadniczą przemianę. Kultura popularna — i należąca do niej manga — coraz ekspansywniej wkraczała do Polski, podejmowała także różne tematy. To spowodowało, że zaczęli po nią sięgać również dorośli, a także stała się przedmiotem zainteresowania środowiska akademickiego w naszym kraju.

Mangę wciąż trudno znaleźć w bibliotece naukowej, specjalistycznej gromadzącej księgozbiór przeznaczony dla badaczy i studentów różnych dziedzin. Wyjątek od reguły stanowią biblioteki, które uzyskują publikacje wydane w Polsce w ramach tak zwanego egzemplarza obowiązkowego (drukowanego lub dźwiękowego). Według ustawy z 1996 roku otrzymuje go piętnaście bibliotek, w tym Biblioteka Narodowa i Biblioteka Jagiellońska po dwa egzemplarze (jeden do wieczystego przechowywania). Stanowią one podstawę do sporządzania narodowej bibliografii bieżącej. Teoretycznie wspomniane biblioteki powinny posiadać wszystkie mangi, jakie zostały wydane w Polsce, ponieważ mają prawo do uzyskania publikacji od polskich wydawnictw mangowych. Niestety obowiązek dostarczania egzemplarzy obowiązkowych nie jest respektowany przez wszystkich wydawców. Dodatkowe utrudnienia wynikają również z braku narzędzi do egzekwowania ustawy o egzemplarzu obowiązkowym przez bibliotekarzy. I tak na przykład pierwsza manga wydana po polsku, zatytułowana: *Aż do nieba*, autorstwa japońskiej rysowniczkii Riyoko Ikedy znajduje się tylko w zasobach jagiellońskiej księżnicy. Jest to ważna pod względem historycznym mangowa pozycja, ponieważ traktuje o losach księcia Józefa Poniatowskiego i przedstawia wydarzenia rozgrywające się na terenach polskich na przełomie osiemnastego i dziewiętnastego wieku.

Pierwszą polską biblioteką naukową, która „stworzyła unikatową kolekcję komiksu oraz polskich i zagranicznych prac poświęconych tematyce komiksowej” jest Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu. Podstawą bogatej — i wciąż powiększanej — Kolekcji Komiksów, udostępnianej w Czytelnicy Zbiorów Specjalnych, jest „ponad 5 tysięcy woluminów komiksów dostępnych dla czytelników, w tym olbrzymia część komiksów, które zaczęły ukazywać się w Polsce od lat 50. XX wieku, polskie i zagraniczne czasopisma oraz unikatowe ziny komiksowe”, a także „dzieła najwybitniejszych twórców tego gatunku, serie, wydawnictwa albumowe i zbiorowe, antologie i tzw. powieści graficzne (*graphic novels*)”¹⁶. W zbiorach znajdują się również egzemplarze reprezentatywnych mang.

¹⁶ Komiks. *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu* [on-line]. [Dostęp 05.02.2012]. Dostępny w World Wide Web: http://lib.amu.edu.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=952&Itemid=164.

W Polsce każdy wydawca udostępnia własne mangi poprzez sklepy internetowe i kolportaż do księgarń, z których najpopularniejszymi są sklepy sieci Empik. Biorąc pod uwagę fakt, że mangi należą do tak zwanej literatury szybkiej¹⁷, w sklepach z komiksami często spotyka się czytających mangi bezpośrednio przy regale z komiksami. Jest to udręka dla sprzedających, ale z pewnością tworzy specyficzny klimat takich miejsc.

Kwestia obecności mangi w polskich bibliotekach pierwszy raz została poruszona na forach internetowych. Zainteresowanie tematem okazało się na tyle istotne, że portal Anime.com.pl przeprowadził w 2009 roku wśród swoich użytkowników ankietę pt. „Czy wypożyczasz mangi i anime z biblioteki?”

Jak wykazały badania, w których wziął udział blisko tysiąc respondentów, ponad siedemdziesiąt procent czytelników mang nie znajduje ich w bibliotece. Komentarze z forum umieszczone pod wynikami ankiety wskazują, że jest to zjawisko zupełnie obce bibliotekarzom. Jednak wielu respondentów wskazało konkretne lokalizacje, w których znajdują się biblioteczne półki z mangami. Podzielić je można na trzy grupy:

1. Naukowe (mają prawo do egzemplarza obowiązkowego), np.:
 - Kolekcja Komiksu w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu,
 - Zbiory Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie.
2. Publiczne (tworzone z myślą o najmłodszych czytelnikach, młodzieży oraz nieliczne dla dorosłych):
 - Mediateka we Wrocławiu,
 - Planeta 11 w Olsztynie,
 - Czytelnia nr XVII dzielnicy Bemowo w Warszawie,
 - Wojewódzka i Miejska Biblioteka w Gdańsku (Pracownia Komiksowa),
 - Inne biblioteki publiczne, np. w Siedlcach, Szczecinie, Tychach i innych miastach Polski, które udostępniają wybrane tytuły, a często wręcz numery mang.
3. Instytutowe (związane z organizacjami typu towarzystwo, szkoła językowa lub ambasada mającymi związki z kulturą japońską):
 - Centrum Informacji Kulturalnej Ambasady Japońskiej w Warszawie (oferuje wydania polskie i japońskie),
 - Towarzystwo Polsko-Japońskie w Łodzi (wiele publikacji wydawnictwa Waneko),
 - Szkoła Języka Japońskiego „Matsumi” we Wrocławiu.

¹⁷ „Literatura szybka” to publikacje, których całkowite lub pozwalające zrozumieć ogół treści odczytanie zajmuje czytelnikowi względnie mało czasu. Odbiorowi owej literatury sprzyja fakt, iż głównym elementem przekazu treści jest obraz, często ważniejszy niż tekst. „Literatura szybka” to przede wszystkim komiksy, czy prasa tabloidalna.

Przyporządkowanie mangi do „literatury szybkiej” potwierdzają badania Fredericka Schodta, w których wykazał, że czytelnicy mang poświęcają średnio 3,75 sekund na 1 stronę mangi. Przeciętnej objętości tomik mangi z 320 stronami mogą przeczytać w ciągu 20 minut. Patrz: SCHODT F. L., *Manga! The World of Japanese Comics*. Tokyo 1986.

Pierwszą biblioteką, która rozpoczęła systematyczne gromadzenie zbiorów komiksowych (również mang) w Polsce, jest Wojewódzka i Miejska Biblioteka w Gdańsku, a dokładnie Pracownia Komiksowa, która działa od 2006 roku. Zbiory komiksowe utworzono tam nie tylko z myślą o najmłodszych czytelnikach i młodzieży, gdyż Pracownia Komiksowa posiada również działy dla dorosłych (komiksy i książki popularnonaukowe). W Pracowni tej, we współpracy z wydawnictwem Hanami, aktywnie promuje się komiks japoński, a dzięki warsztatom prowadzonym przez znawców tematu, przybliża się też kulturę i rysunek Japonii.

Przykład zbiorów multimedialnej Planety 11, filii Miejskiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie, wskazuje, że społeczność czytelników mangi chętnie korzysta z możliwości bezpłatnego dostępu do takich zasobów. Dla wygody czytelników wprowadzono szczegółowy podział komiksów dostępnych w bibliotece, tj.: manga, komiksy dla młodszej młodzieży (typu *Garfield*, *Tytus Romek i A'Tomek*, *Asteriks*), komiksy dla dorosłych (oznaczone informacją +18 ze względu na treść) oraz pozostałe komiksy (wyodrębniono również kilka tytułów serii, np. *Thorgal*, aby było łatwiej je odnaleźć).

2. II Warsztaty mangi w Planecie 11.

Źródło: Planeta 11 [on-line]. [Dostęp 03.07.2013]. Dostępny w World Wide Web:
<http://www.planeta11.pl/?pageid=22133>.

Planeta 11 posiada między innymi takie serie mang, jak: *Naruto*, *Księga Snów*, *Gunsmith Cats*, *Brzoskwinia*, *Love Hina*, *Ranma ½*, *Exaxxon: bóg wojny czy Hiroszima 1945*. Zorganizowano też kilka warsztatów nauki rysowania w stylu mangowym, które cieszyły się sporym zainteresowaniem. Instruktorka rysunku, która współpracuje z Planetą 11, jest profesjonalnym grafikiem i rysownikiem oraz pasjonatką kultury Japonii.

Skala obecności mang w bibliotekach polskich jest nadal jednak dość mała. Nawet jeśli znajdują się one w zasobach do wypożyczania, to najczęściej są to pojedyncze tomy. Problem z prenumeratą mang i innymi wydawnictwami komiksowymi ma prozaiczne źródło — małe nakłady finansowe dla instytucji zarządzających poszczególnymi typami bibliotek. Do innych powodów należy z pewnością stale funkcjonujący mit, że komiksy z Japonii propagują rysunkową pornografię i przemoc, w związku z tym nie powinny znaleźć się w bibliotekach. Miejmy nadzieję, że wkrótce zmieni się to na lepsze.

Bibliografia:

1. GAJEWSKA, G. Słowo-obraz-pamięć w labiryncie komiksu. *Biblioteka* 2008, nr 12, s. 101-115.
2. GÓRSKI A. Manga atakuje. *Polityka* 1998, nr 15 (2136), s. 62-65.
3. HORTON, S. *Webcomics 2.0: An Insider's Guide to Writing, Drawing, and Promoting Your Own Webcomics*. Boston: Course Technology, 2008.
4. HUGHES-HASSELL, S., AGOSTO, D. E. Planning library services for inner-city teens: implications from research. *Public Libraries* 2006, nr, s. 57-63.
5. Komiks. *Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu* [on-line]. [Dostęp 05.02.2012]. Dostępny w World Wide Web: http://lib.amu.edu.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=952&Itemid=164.
6. KURC, B. Komiks. *Opowiadanie obrazem*. Łódź: Wydaw. Piątek Trzynastego, 2003.
7. LAM, P. E. Japan's Quest for »Soft Power«: Attraction and Limitation. *East Asia* 2007, nr 24, s. 349-363.
8. MATERNE, A. Manga japońska, jako przejaw zderzenia kultur. *Pedagogika Społeczna* 2007, nr 1, s. 95-104.
9. NATIONAL ENDOWMENT OF THE ART. *To Read or Not to Read: A Question of National Consequence*, Research Report 2007, nr 47, s. 6.
10. The only public »Manga Library« in Japan exists in Hiroshima. *Gigamagazine.net* [on-line]. [Dostęp 03.02.2012]. Dostępny w World Wide Web: http://en.gigazine.net/news/20081107_manga_library/.
11. POTRYKUS-WOŹNIAK, P. *Słownik nowych gatunków i zjawisk literackich*. Warszawa-Bielsko-Biała: Wydaw. Szkolne PWN, 2011.
12. Research Reference Room. 1 VI 2011. *Kyoto Manga Museum* [on-line]. [Dostęp 01.02.2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.kyotomm.jp/english/>.
13. SCHARBER, C., MERLOSE, A., WURL, J. Online book clubs for preteens and teens. *Library Reviews* 2009, nr 3, s. 176-195.
14. SNOWBALL, C., AUSTRALIA, P. Enticing teenagers into the library. *Library Review* 2008, nr 1, s. 25-35.
15. SCHODT F. L., *Manga! Manga!: The World of Japanese Comics*. Tokyo 1986.
16. STASIŃSKA, A. Komiks — sztuka niedoceniona. *Tygiel Kulturalny* 2006, nr 7/8, s. 165-172.
17. WIĘCZKOWSKA, M. Manga i anime. *Wychowawca* 2002, nr 7/8, s. 30-32.

Tekst jest II wersją poprawioną dla EBIB, był drukowany w: BIKOWSKA, K. Manga w bibliotece. *Zeszyty Komiksowe* 2012, nr 13, s. 118-121.

Bikowska, K. Manga w bibliotece. W: Biuletyn EBIB [online] 2013, nr 5 (141), Komiksy w bibliotekach [Dostęp: 30.07.2013] Dostępny w World Wide Web: http://www.ebib.pl/images/stories/numery/141/141_bikowska.pdf. ISSN 1507-7187.